

musik

BIBLIOTEKSNYTT

SVENSKA
MUSIKBIBLIOTEKS
FÖRENINGEN

nr.1
2021

KALENDARIUM 2021

18 mars	Svenska musikbiblioteksförningens årsmöte, Zoom
12–13 april	Norsk lydarkivkonferens. Plats: Nya Deichman Björvika bibliotek, Oslo
26–30 juli	IAML-kongress digitalt
15–17 oktober	Classical Music in Contemporary Media and Society, Göteborg

Wert
DM 3.500:-

En "Ehresring" som Nicolai Gedda fick av skivbolaget Electrola för att de har sålt så många av hans grammofonskivor. Omslag: Nicolai Gedda sjunger i den ny-restaurerade Smolnyjklostrets kyrka i S:t Petersburg. Läs mer på s. 4.

INNEHÅLL

3	Ordföranden har ordet, Redaktörernas ruta	14	Notated Music in an Online Environment
4	Nicolai Geddas arkiv, förhistoria	16	IAML Online Congress
4	Nicolai Gedda – en svensk sångarhistoria	17	Boktips
9	Musikaliska akademiens bibliotek. (artikel från
Nya Dagligt Allehanda 1921)	19	Summary in English
11	Musik- och teaterbiblioteket. Ett högst
värdefullt arkiv och bibliotek – även 2021	20	Dagordning till årsmötet 2021

SVENSKA
MUSIKBIBLIOTEKS-
FÖRENINGEN

www.smbf.nu

www.iaml.info

Layout Sara Lind

MUSIKBIBLIOTEKSNYTT

utges av Svenska musikbiblioteksförningen,
svenska sektionen av IAML,
International Association of Music Libraries,
Archives and Documentation Centres

ISSN 0283-104X

Redaktör och distr.: Tobias Danielsson & Gunnel Jönsson
Musik- och teaterbiblioteket Box 16326
103 26 Stockholm

08-519 554 10 mbnytt@gmail.com

Prenumerationer inkl. medlemskap:
enskilda 350:-, institutioner 700:-, veteraner, studerande,
arbetslösa 150:-

Plusgiro 65 21 22-3

www.musikbiblioteksbloggen.blogspot.com

Kära medlemmar

Gunnel Jönsson. Foto Tobias Danielsson.

Om allt går vägen kommer ni att kunna läsa detta nummer i tid innan årsmötet den 18 mars. I år är rätt tid, men dessvärre endast digitalt. Styrelsen tyckte att årsmötet förra året gick bra att genomföra på Zoom, så vi vill gärna återgå till den vanliga tidpunkten. Efter att vi avklarat all formalia kommer Mattias Lundberg att, på sitt personliga vis, berätta om Kungliga Musikaliska akademiens 250 år och akademiens biblioteks framväxt under decennierna. Kul då att läsa om 150-års jubileet! Vår kollega och långvariga medlem Östen Hedin, som nu gått i pension, berättar sedan om sina 40 år på Kungliga biblioteket. Verksamheten för i år är i planeringsstadiet. Allt beror på hur vaccinationer och mutationer utvecklar sig. Men det finns tankar på ett höstmöte – helt eller delvis digitalt. Uppsala universitetsbibliotek firar sina 400 år både i år – och i fjol – och det finns ju ett spännande projekt SweLiMus som vi borde få veta mer om. Så nog finns det material att fylla en heldag i Uppsala. Om inte annat kan vi ha ett digitalt sommarmöte kring något ämne eller bara för att uppdatera varandra. Men först: ÅRSMÖTE 2021. Varmt välkomna – och kom gärna ihåg att betala medlemsavgiften för 2021 innan vi ses.

Redaktörernas ruta

Kära läsare

Ett nytt nummer av Musikbiblioteksnytt! Inte bara Kungliga Musikaliska akademien firar 250-års utan även (så klart) Musikaliska akademiens bibliotek – här får ni möta biblioteket vid 150-årsjubileet OCH hur det är i dagens verksamhet på Musik- och teaterbiblioteket. Pia Shekhter skriver om webinarier om noter i digital miljö. Nicolai Geddas arkiv går nu igenom för framtida forskare av Mattias Karlsson på Musik-

och teaterbiblioteket med ryskspråkig hjälp av Tobias Danielsson, som berättar om arkivets berömde upphovsman. I kommande nummer ska vi presentera några av årets andra jubilarer – i höst blir det mer om Wilhelm Stenhammar 150 år och något kort om Christina Nilsson som dog för 100 år sen. Hennes 180-årsdag firar vi lite mer 2023 ihop med SMBF:s 70 år.

Gunnel Jönsson & Tobias Danielsson

www.musikbiblioteksbloggen.blogspot.com
www.smbf.nu
musikbiblioteksforum@listserv.kb.se
[www.facebook.com/ \(Musikbiblioteksforeningen\)](https://www.facebook.com/Musikbiblioteksforeningen)

Nicolai Geddas arkiv *förhistoria*

||| Lena Nettelblatt, Stockholms konstnärliga högskola, text

Den 19 februari 2018 fick Marit Wixell, producent på Institutionen för opera vid Stockholms konstnärliga högskola, ett mejl från operasångare Jeremy Carpenter. Hans gode vän och antikhandlaren Olle Sandberg hade fått ta emot material som fanns i Nicolai Geddas lägenhet på Valhallavägen. Jeremy var mycket angelägen om att materialet skulle komma i rätta händer och han vände sig både till Scenkonstmuseet, Musik- och teaterbiblioteket och till före detta Operahögskolan.

Nicolai Geddas kostymer, medaljer, noter och annat material var samlat i en källarlokal hos Olle Sandberg som har antikhandeln Gremeljen på Prästgatan 3 och Brinkens antik på Storkyrko-

brinken 1 i Gamla Stan i Stockholm. Sofia Skoglund, samlingsansvarig på Scenkonstmuseet och Sebastian Lindblom, musikarkivarie vid Musik- och teaterbiblioteket, besökte Olle Sandberg tillsammans med Jeremy. Jag var också där och tittade vid ett annat tillfälle. Det blev en del diskussioner om värdet på materialet. Det hela slutade med att Olle Sandberg sålde medaljerna och kostymerna. Resten av materialet skänkte han till forskningen. Jeremy Carpenter tog hem flyttlådorna till sig i Täby. Efter några veckor körde han det i omgångar till Biblioteket för institutionen för opera på Teknikringen (före detta Operahögskolan). Jag tog emot det den 18 maj 2018. Det var 13 flyttkartonger. Jag grovsorterade materialet och konstaterade att det var:

2 lådor program
1 låda inspelningar (mest rullband)
1 låda kontrakt i pärmar
1 låda klippböcker
1 låda diverse, bland annat brev
5 lådor noter (varav 2 med mestadels ryska noter)
+ 2 lådor med noter utan särskilda anteckningar som Biblioteket på Teknikringen behöll för att kunna låna ut till operastudenterna.

De 11 kartongerna körde vi till Musik- och teaterbiblioteket och Sebastian tog emot dem ute i Gäddviken.

Tack vare Jeremy Carpenter och Olle Sandberg kan musikforskare nu ta del av Nicolai Geddas efterlämnade material.

Nicolai Gedda – en svensk sångarhistoria

||| Tobias Danielsson, Musik- och teaterbiblioteket, text & foto

Noter, musik - och de första levnadsåren

Jag sitter med ännu en bunt av kyrilliedekorerede noter framför mig. När jag tar fram de tunna häftena yr det av små pappersbitar likt fiskfjäll från en nyfjällad makrill. Speciellt pappret från 1900-talets första årtionden är speciellt "flockigt". Man märker verkligen

skillnad på tidsperioder, noterna fram till sekelskiftet är fortfarande vita och välbevarade, sedan kommer 10- och 20-talet med världskrig, revolution, inbördeskrig och ett tunt sönderfallande papper. 30-40-talspappret är grovt och gulnat; här har vi den svåra mellankrigstiden och så naturligtvis det stora fosterländska kriget. Ja, att bläddra genom

ryska noter är som att läsa årsringar i ett träd – samhällstillståndet speglat i musiknoters benägenhet att falla isär. Så ser jag plötsligt en handskreven lapp – det finns ganska många av dem i högen – där man tydligt kan urskilja ett barns skrivstil med lite fyrkantiga och samtidigt spetigt tecknade tecken där speciellt det kyrilliska d:et verkar orsaka stor

Mattias Karlsson är den som ansvarar för nedtecknandet av Geddas arkiv.

möda, men även det nu – tack o lov! – avskaffade jat-tecknet [Ѣ]. Jag känner igen texten, eller rättare sagt sångtexten; det är den kända ryska sången Vetjernyj zvon eller "Aftonklockor" som den har fått heta på svenska. En sång som senare kom att bli ett stående inslag i vår unge skribents sångrepertoar. Faktum är att han i sin självbiografi "Gåvan är inte gratis", berättad för journalisten och sedermera hustrun Aino Sellermark, skildrar hur hans far hörde honom nynna för första gången vid 2–3 års ålder och då lärde honom just den här sången. Till höger om sångtexten har han skrivit sitt namn med rysk skrivstil: Kolja Ustinov. Kolja är det vedertagna smeknamnet för Nikolaj och Ustinov var efternamnet på den unge Koljas far, Michail. Hur gammal kan ha varit när han skrev detta? 5–6 år? Med största sannolikhet skrevs det när familjen var bosatt i Leipzig, dit de flyttade från Stockholm när Nicolai var fyra år. Tiderna var svåra för emigrantfamiljen; mor Olga, själv från en rysk-svensk släkt som sedan flydde till Sverige med sin familj, kosacksångaren Michail, som hon senare träffade

i Stockholm och som flytt Ryssland via Istanbul och så lille Kolja. Fader Michail hade fått ett arbete som kantor i ryska kyrkan i Leipzig och tjänsten var som en skänk från himlen för den ekonomiskt hårt prövade familjen. Nicolai glömde bort den lilla svenska han hade lärt sig och talade nu ryska eller tyska och del-

tog alltmer livligt i kyrkans sångkör. Den liturgiska rysk-ortodoxa musiken blev ett musikaliskt epicentrum som han alltid skulle återvända till.

Åter i Sverige

1934, i skuggan av nazisternas uppgång till makten, ville mor Olga lämna Tysk-

Affisch för konsert i dåvarande Leningrad 1980.

Bland Geddas ryska noter finns många så kallade zigenarromanser som var enormt populära i början av det förra seklet.

land – hon kände igen det hårdnande politiska klimatet från sitt gamla hemland – och den 9-årige Nicolai med familj hamnade slutligen i en lägenhet på Gruvgatan (numera Gruvbacken) på Södermalm, vilket kom att bli hans hem i 22 år. När han väl skulle flytta därifrån var han redan en sångare som inlett sin världskarriär. Vägen dit gick via sång i kyrkan, i regel med sin far och

“Otaliga gånger har man frågat mig varifrån jag har fått min röst. Jag kan bara svara att jag fått den av Gud....”

så småningom också med sånguppdrag i skolan. Om sin egen sångbegåvning berättar han: ”Otaliga gånger har man frågat mig varifrån jag har fått min röst. Jag kan bara svara att jag fått den av Gud.... Själv har jag alltid betraktat min sångröst som något jag måste förvalta. Det är därför jag alltid bemödat mig om att vårda och utveckla rösten och att leva så att min gåva inte skadas”. Hans uppväxt var materiellt knapp men han utvecklades snabbt både vad

gäller språk och musik. Svenska fick han skyndsamt lära sig igen då han av jämnåriga efter sin återkomst till Sverige blev kallad ”Tysken”, och det var ju inget man ville ha som smeknamn på 40-talet. Franska lärde han sig snabbt i gymnasiet och italienska lärde han sig så småningom genom självstudier. På det mer traumatiska utvecklingskontot fanns en svår blygsel som han led av i hela sig liv och ett minnesvärt gräl med hans hetlevrade mor som kom att sätta sina spår. Mamma Olga hävde då ur sig en länge dold hemlighet, nämligen att Nicolai inte alls var hennes son utan i själva verket hennes brorson. Det visade sig att den som han tidigare alltid sett som sin morbror, som också hette Nikolaj, hade fått ett barn med sin unga fästmö, ett barn som de på grund av svåra ekonomiska omständigheter inte ville behålla och i stället skulle lämna till ett barnhem. Hans syster förbarmade sig dock över gossen och hämtade barnet efter sex dagar på BB för att sedan anamma det som sitt eget. Denna plötsliga och omvälvande nyhet att hans föräldrar inte var hans biologiska föräldrar blev, kanske inte oväntat, ett trauma som följde honom hela livet. Han kunde aldrig riktigt kunde förlåta sina ”föräldrar” för att de inte hade berättat

det här tidigare.

Nicolai klarade sig bra i skolan men lättnaden var ändå påtaglig när han kunde lämna folkskolan för Katarina realskola. ”I folkskolan hade grabbarna bara skrikit olika tillmälen på södersnack. Här i realskolan fortsatte visserligen söderdialekten, men samtalen var sådana att jag kände mig förflyttad

Gedda omsvärnad av körflickor i Belgrad.

Kapslarna till Geddas arkiv ute i Gäddviken.

till en annan och bättre värld". Som musiklärare hade han den välkände sångaren och pedagogen Einar Ralf och språkstudierna klarade han geschwint tack vare sin talang och trespråkiga uppväxt. Snart kunde han till ryska, svenska och tyska också lägga till franska i sitt språkliga CV och till och med lite latin. Idrott var hans tredje stora intresse vilket, enligt egen utsago, kröntes med att han sprang 60 meter på 7,5 sekunder. Med tanke på att världsrekordet på distansen idag ligger på 6.34 var det ju helt fantastiskt, eller så mindes han kanske en sekund för lite. Han beskriver ungdomen som en lycklig tid som fördunklades något av den där blygseln han kände, och nu i tonåren gällde detta inte minst gentemot det motsatta könet. Han arbetade mellan varven för att kunna hjälpa sina föräldrar och efter realexamen och militärtjänsten fick han anställning på Skandinaviska banken vid Mariatorget; att gå på universitet hade han inga tankar på. Han hade dock en tanke på att skaffa sig en sånglärare och genom en bankkund, som visade sig vara hornist i Kungl. Hovkapellet, blev han rekommenderad att kontakta sångpedagogen och tidigare ledande tenoren Martin Öhman. Sagt och gjort, han blev antagen av Öhman och han fick till en början gratislektioner efter-

som han behövde sin lön till att hjälpa sina föräldrar. Förutom detta sjöng han i Eric Ericsons körer och 1949 kom han in på sångarutbildningen vid Musikaliska akademien, en tid som han betecknar som den lyckligaste i sitt liv.

Genombrottet och succén

Det svenska genombrottet kom som ett brev med posten. Han berättar i sin biografi om hur han fick rollen: "Under hösten 1951 när jag höll på med en förmiddagsrepetition för Kurt Bendix sa han plötsligt till mig: 'Hör ni herr Gedda, kan ni försöka ta den här tonen?'. Han slog an en mycket hög ton på pianot. Jag sjöng tonen och klarade den... Sedan var det ingenting mer med det..." Några veckor senare

“ “ Det svenska genombrottet kom som ett brev med posten

fick han reda på att man skulle göra en nyinscenering av Alphonse Adams Postiljonen från Lonjumeau på Kungl. operan med honom i huvudrollen. Nicolai gjorde dundersuccé och den svenska

framgången var ett faktum; snart skulle han även ta steget ut i Europa. Bara en dryg månad senare var skivbolaget EMI:s kände chef och producent Walter Legge på besök i Stockholm eftersom hans fru, den berömda sopranen Elisabeth Schwarzkopf, gjorde ett gästspel på Kungl. Operan. Som av en händelse planerade Legge den första kompletta inspelningen utanför Sovjetunionen av Mussorgskijs opera Boris Godunov och han sökte med ljus och lykta efter intressanta sångare som kunde sjunga på ryska. Gedda kom, sjöng och segrade och fick ett första skivkontrakt: "...this 23-year-old Gedda was the heaven-sent Dmitry for our Boris" skrev Legge till sin fru omedelbart efter provsjungningen. Med Walter Legge och EMI öppnade sig både operahus och skivinspelningar tillsammans med världsledande sångare och dirigenter. Nu började också en tid av ständigt resande och 1953 flyttade han ut ur föräldrarnas lya på Gruvgatan för att bosätta sig i Paris med sin nyblivna fru, dock efter några månaders väntan på hotell eftersom ryska kyrkan inte tyckte det var lämpligt att de gifte sig på våren. "... enligt gammal rysk tradition är det inte passande att ställa till med bröllop i fastetider, då man ska begråta Kristi lidande och död." Parisvistelsen varade i några år, vilket även

inbegrep en skilsmässa, varefter Nicolai fick ett engagemang vid Metropolitan i New York där han stannade i drygt 25 år. Här fick han också kontakt med den ryska sångpedagogen Paula Novikova som ytterligare hjälpte honom förbättra sin sångteknik, hans röst blev "... mjukare och mera egaliserad än tidigare". Hans gjorde således en på många sätt enastående karriär som varade ända in på 2000-talet. Den "hjälpes" även av att grammfonmediet stod i zenit; med sina över 200 inspelningar är han en av de mest inspelade operasångarna någonsin.

“ Förutom Geddas unika tenorstämman bidrog också hans språkliga begåvning till en osedvanligt bred repertoar

Mitt i all rikedom och framgång fanns det dock en sida hos honom som var som ett ständigt uppblommade sår. Han beskriver det i sin öppenhjärtliga självbiografi som ett regelbundet återkommande självhat: "Jag hatar ofta mig själv och hela världen. Ibland tar mina känslor av underlägsenhet och skam sådana proportioner att jag ser självmordet som enda utväg. Jag fantiserar om att fara upp till fjällen och gå rakt ut i vildmarken, tills jag stupar och fryser ihjäl". Han spekulerar i hur dessa känslor kan ha grundats i barndomen. Han minns hur han kunde lycklig leka med sina kamrater men sedan blev bortsläpad av sin mor Olga "...hon talade ryska och kamraterna skrattade åt mig. Jag skämdes så fruktansvärt när de gapskrattade. Det måste ha varit då mitt självhat väcktes." Han berättar hur han hade lätt för att gå in i depressioner vilket han gärna hänvisar till förhållandet till sin mor: "Denna min svåra relation till mor min plågar mig förfärligt. Den glädje jag plötsligt kan känna inför något jag vill göra dödas redan innan jag kommit över tröskeln till det jag planerat". Han besinnar sig dock och verkar inse att han skulle ha behövt få professionell hjälp: "Jag kan

inte skylla alla mina kval på att jag varit en överbeskyddad adoptivson, jag inser att jag borde bearbetat mig själv med samma iver som jag ägnat mitt konstnärskap."

Förutom Geddas unika tenorstämman bidrog också hans språkliga begåvning till en osedvanligt bred repertoar. På tyska sjöng han Bach, Mozart och Weber men även operetter av Johann Strauss och Franz Lehar, på italienska operor av Donizetti, Rossini, Verdi och Puccini. Den lyriska franska repertoaren, som han slog igenom med i Stockholm med, blev inte minst hans signum. I Gounods Faust och Massenets Manon och Werther hade han några av sina mest älskade roller, men också i operor av Berlioz, Bizet och Offenbach. Och så det ryska förstås... Förutom Mussorgskijs lilla tenorroll i Boris Godunov var Lenskij i Tjajkovskijs Eugen Onegin och Hermann i Spader Dam två självklara glansroller, men även ryska konstsånger (romanser) och rysk folkmusik var något han ofta framförde och spelade in på skiva. Det sistnämnda vittnar inte minst hans omfattande samling av ryska noter som vi nyligen förtecknat på Musik- och teaterbiblioteket inom ramen för hans personarkiv. Opera på svenska är ju kanske inte något man tänker på dagligen men vid tiden för Nicolais genombrott sjöngs i princip alla operor på Kungl. Operan på svenska. Bland mer lyskraftiga roller kan nämnas den internationellt uppmärksammade uppsättningen av Verdis Maskeradbalen 1970 i Göran Genteles regi där Gustav III åter fick komma tillbaka "ur censorsgarderoben" och blev gestaltad med androgyn finess av Gedda. Även till återupplivandet av den gamla "nationaloperan" Gustaf Wasa av Johann Gottlieb Naumann 1991 fick Nicolai dra ett strå till stacken då han hade glädjen – eller åtminstone modet – att sjunga Gustafs dödsfiende Christian II, han som i det svenska medvetandets djup mer är känd som Christian tyrann. Vi ska inte heller glömma alla romanser av Emil Sjögren, Wilhelm Peterson-Berger med flera som han framförde, gärna med Jan Eyron vid pianot.

En sida av hans sångverksamhet som

Nicolai Gedda iklädd kosackdräkt. Hans styvfar Michail Ustinov tillhörde en kosackgren från Kuban-distriktet.

inte fått lika stor uppmärksamhet, men som hade en stor personlig betydelse för Nicolai, var den rysk-ortodoxa kyrkosången. Det var med den han inledde sitt sångarliv när han sjöng på sin fars gudstjänster i Leipzig och med den gjorde han också sitt sista framträdande. I Helsingfors ortodoxa Uspenskijkatedral firade han sin 80-årsdag 2005 och på Youtube kan man höra hur hans, trots åldern, intakta tenor svävar över den dova manskören i hymnen "Hur ärofull är inte Herren på Sion".

Nicolai Gedda levde den sista tiden i sitt hem i schweiziska Tolochenaz och gick bort 2017, 91 år gammal. 2018 tog Musik- och teaterbiblioteket emot 11 kartonger med efterlämnade brev, noter och böcker på lite sliriga vägar från hans dödsbo.

Musikaliska akademien bibliotek.

Ett högst värdefullt arkiv. Men otillräckliga utrymmen.

Nya Dagligt Allehanda 1921-01-22

En kort förklaring av Lena Nettelblad:
När min man Anders arbetade med sin uppsats om Helena Munktelletade han artiklar i den digitaliserade databasen Svenska dagstidningar som finns på Kungliga Biblioteket. (Söker du hemifrån är de tillgängliga fram till år 1905). Han råkade då snubbla över artikeln om Musikaliska akademien bibliotek som passar bra att läsa detta jubileumsår då akademien och biblioteket firar 250 år.

K. Musikaliska Akademiens bibliotek såsom varande det enda i sitt slag i vårt land har till närmaste uppgift att tjäna såsom studiebibliotek. Fördenskull vore det naturligtvis önskvärdt, att biblioteket innehöll allt af representativ art rörande musiken i hela dess vidd, alltså både såsom vetenskap och konst. Material af sådan art saknas heller icke. Särskildt från gångna tider äger biblioteket högst betydande och dyrbara samlingar. Under akademiens 150-åriga tillvaro har dess bibliotek riktats med en mängd donationer, af vilka åtskilliga varit af synnerligen stor omfattning. Då hufvudmassan af bibliotekets samlingar tillkommit genom gåfvor, är det uppenbart, att beståndet af musikaler och musiklitteratur i den mån sådant låter sig förena med gällande lag om den litterära äganderätten. Liksom bibliotekets nyförvärf ökat i hög grad har äfven utlåningen stigit oerhördt. Lånefrekvensen har sålunda från år 1908 ökat från 403 besökande och 2,491 hemlånta volymer (rap. häften) under året till 1.488 besökande och 6,019 hemlån under år 1920. Utlåningssiffran skulle varit mycket högre ifall det legat inom möjlighetens gränser att kunna medhinna expedieringen af alla musikaler, som musiksällskap inom hela vårt land begärts som lån. Tjänstgöringstiden är nämligen rätt begränsad, beroende på att tjänsten är aföndad såsom en bisyssla. Biblioteket skall hållas öppet under 8 månader 10 timmar per vecka och under den öfriga delen af året en gång i månaden. Uppenbarligen är det icke möjligt för en enda person att på den för tjänstgöringen afsedda tiden medhinna allt det arbete, som både utlåningen och den öfriga verksamheten inom biblioteket kräfvor. Extra hjälp för samlingarnas ordnande hafva därför behöft anlitas

hafva i allmänhet varit afsedda för det under akademiens inseende ställda läroverkets behof. Sedan år 1903 åtnjuter biblioteket ett årligt anslag från staten å 1,000 kr. för inköp och bindning af böcker och musikaler. Detta anslag jämte rätt afsevärda belopp, som akademien för enahanda ändamål af egna medel tillsatt, har emellertid behöfts för att i främsta rummet fylla läroverkets behov av material för undervisningen i de olika ämnena och i öfrigt för att inköpa åtminstone sådana musikaler, som alla mest karaktärisera samtidens högre musiklif.

Till bibliotekets verksamhet hör jämväl utlåning af musikaler och musiklitteratur i den mån sådant låter sig förena med gällande lag om den litterära äganderätten. Liksom bibliotekets nyförvärf ökat i hög grad har äfven utlåningen stigit oerhördt. Lånefrekvensen har sålunda från år 1908 ökat från 403 besökande och 2,491 hemlånta volymer (rap. häften) under året till 1.488 besökande och 6,019 hemlån under år 1920. Utlåningssiffran skulle varit mycket högre ifall det legat inom möjlighetens gränser att kunna medhinna expedieringen af alla musikaler, som musiksällskap inom hela vårt land begärts som lån. Tjänstgöringstiden är nämligen rätt begränsad, beroende på att tjänsten är aföndad såsom en bisyssla. Biblioteket skall hållas öppet under 8 månader 10 timmar per vecka och under den öfriga delen af året en gång i månaden. Uppenbarligen är det icke möjligt för en enda person att på den för tjänstgöringen afsedda tiden medhinna allt det arbete, som både ut-

**Musikaliska akademien
bibliotek.**

Ett högst värdefullt arkiv.
Men otillräckliga utrymmen.

Bibliotekarien, C. F. Hennersberg.
50 år den 24 denna.

K. Musikaliska Akademiens bibliotek såsom varande det enda i sitt slag i vårt land har till närmaste uppgift att tjäna såsom studiebibliotek. Fördenskull vore det naturligtvis önskvärdt, att biblioteket innehöll allt af representativ art rörande musiken i hela dess vidd, alltså både såsom vetenskap och konst. Material af sådan art saknas heller icke. Särskildt från gångna tider äger biblioteket högst betydande och dyrbara samlingar. Under akademiens 150-åriga tillvaro har dess bibliotek riktats med en mängd donationer, af vilka åtskilliga varit af synnerligen stor omfattning. Då hufvudmassan af bibliotekets samlingar tillkommit genom gåfvor, är det uppenbart, att beståndet af musikaler och musiklitteratur i den mån sådant låter sig förena med gällande lag om den litterära äganderätten. Liksom bibliotekets nyförvärf ökat i hög grad har äfven utlåningen stigit oerhördt. Lånefrekvensen har sålunda från år 1908 ökat från 403 besökande och 2,491 hemlånta volymer (rap. häften) under året till 1.488 besökande och 6,019 hemlån under år 1920. Utlåningssiffran skulle varit mycket högre ifall det legat inom möjlighetens gränser att kunna medhinna expedieringen af alla musikaler, som musiksällskap inom hela vårt land begärts som lån. Tjänstgöringstiden är nämligen rätt begränsad, beroende på att tjänsten är aföndad såsom en bisyssla. Biblioteket skall hållas öppet under 8 månader 10 timmar per vecka och under den öfriga delen af året en gång i månaden. Uppenbarligen är det icke möjligt för en enda person att på den för tjänstgöringen afsedda tiden medhinna allt det arbete, som både ut-

Hvad som varit och ännu är i högsta grad hälsamt för verksamheten, är bristen på tillräckligt utrymme för samlingarna och expeditionen med tillhörande förun. Bibliotekets samlingar — i m. upptecknade och sammanlagd hyllning af cirka 200 noter — kunna icke till mera än halft så många inrymmas i de egentliga bibliotekslokalerna. Det öfriga har man nödats inhysa utanför biblioteket i lektionrum, i trappgångar samt på plater, t. ex. i vinden, hvarstans som något rum i akademien byggd om möjligt kan för sådant ändamål disponeras, alldeles undandervisningen vid Musikkonserter och m. m. utställningar och otillräckliga lokaler, har på akademiens föreståndare statsrådet och chefen för celestiasäklipartementet i Årets statsberättelseprop. uttryckt ett önske uttryck till förhvarande af lokal, där de samlingar, som ej få rum i biblioteket äro ämnade att till vidrullas. Det såvill föra alldeles för vidt ut har ordn. om de olika önskemålen för biblioteket och om medlen för dess uppfyllande, har jag att till det som nämnda få anfordra följande, som jag tror icke skall sakna sitt intresse för vännen af svensk kulturhistoria i allmänhet, och musikhistoria i synnerhet, och det är angående den svenska musiken.

Det är en gångse uppfattning, att Musikaliska akademien bibliotek äger åtminstone allt svenskt musik, som utkommit i tryck. Detta är emellertid fullkomligt felaktigt. Bortsett från det svenska boktrycket, tycks nämligen om tillnärmelsevis något komplett samling af den svenska musiken i tryck liknande samlingen af det svenska boktrycket. Tryckförlagsföretagning städar visserligen, att hvarje boktryckare skall af sina tryckalster afslämma frekvenser till K. Biblioteket och de hålla till Universitetsbiblioteket. Nu är förhållandet det, att pottryck på grund af det vanligaste sättet för dess framställning (typografisk, litografisk, tryck etc.) i oförvägande grad icke varit att hänföra till egentligt boktryck, hvarför några leveranspflichtiga till K. Biblioteket icke äro tillräckliga. Om och när boktryckare till de nämnda institutionerna överlämnat exemplar musikaler, hvilas reproduktions rätt på sig angifnas, har det icke varit frivilligt och icke af plikt.

I detta sammanhang bör emellertid påpekas att — efter hvad jag har mig bekant — vara tryckalster (med litografiska antycker) åtminstone till K. Biblioteket samvetsgrannt inlevererat allt väsentligt, som tryckts med typset, och sedan åtskillt tillhålls jämväl sådant, som framställts på annat sätt (litografiskt tryck m. m.). Vidare bör det med förbehåll omnämnas, att våra musikförlagare i stor utsträckning riktat såväl Musikaliska akademien som de förnämnda offentliga institutionerna med gåfvor af förlagda musikaler af hvilka hufvudparten numera är tryckt i utlandet. Tack vare detta förhållande fåfetter musikalinuans från såväl äldre som yngre tid sådana gamla böcker, som exempelvis för tiden före år 1870. Enligt uppgift saknas t. ex. i K. Biblioteket ca 25 procent af den äldre svenska musiken i tryck.

För främjande af den spirande svenska musikförlagningen är det uppenbart, att det är nödvändigt att söka fullständiga samlingarna af svensk musik ej blott i tryck utan äfven i handskrift. De donationer af noter i tryck och handskrift, musikaliska afhandlingar och brefsamlingar, autografer m. m., hvilka Musikaliska akademien ofta har nöjt att emottaga från skilda öfter i vårt land, gifva berättigad anledning till den förmodan, att stufvards mängder af inhemsk musikala dokument äro tillgängliga från äldre eller ännu stå ett ställe.

C. F. Hennersberg.

Strand o. Barnkoffor, Underkläder
Sjampor, damskar, byxor, vantar m. m. Alla till 25 öre. Billigast hos Håslers Tröjkfabrik, Rungtunga 27 Utr 20

Carl Fredrik Hennerberg (1871-1932) var bibliotekarie vid Musikaliska akademiens bibliotek, nuvarande Musik- och teaterbiblioteket, från 1908-1932. Källa: Wikipedia

låningen och den öfriga verksamheten inom biblioteket kräver. Extra biträden för samlingarnas ordnande hafva därför behöft anlitas.

Hvad som varit och ännu är i högsta grad hämmande för verksamheten, är bristen på tillräckligt utrymme för samlingarna och expeditionen med tillhörande lärum. Bibliotekets samlingar – f.n. upptagande en sammanlagd hyllängd af cirka 700 meter – kunna icke till mera än halfva mängden inrymmas i de egentliga bibliotekslokaler. De öfriga har man nödgats inhysa utanför biblioteket i lektionsrum, i trappuppgångar samt på platser, t. ex. å vinden, hvarest samlingarna bl. a. äro utsatta för brandfara i så hög grad, att polismyndigheterna ålagt akademien att bortföra musikalierna från dessa ställen. Som något rum i akademiens byggnad omöjligen kan för sådant ändamål disponeras, allerstund undervisningen vid Musikkonservatoriet måste dragas med otillräckliga lokaler, har på akademiens framställning statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet i årets statsverksproposition begärt ett anslag af riksdagen till förhyrande av lokal, där de samlingar som ej får rum i biblioteket äro ämnade att tillsvidare förvaras.

Då det skulle föra alldeles för vidt att här orda om de olika önskemålen för biblio-

teket och om medlen för deras uppfyllande, ber jag att till det nu nämnda få anföra följande, som jag tror icke skall sakna sitt intresse för vänner af svensk kulturhistoria i allmänhet och musikhistoria i synnerhet, och det är angående den svenska musiken.

Det är en gängse uppfattning att Musikaliska akademiens bibliotek äger åtminstone all svensk musik, som utkommit i tryck. Detta är emellertid fullkomligt felaktigt. Sorgligt att säga finnes icke på ett enda ställe inom landet ens tillnärmelsevis någon komplett samling af den svenska musiken i tryck liknande samlingen af det svenska boktrycket. Tryckfrihetsförordningens stadgar visserligen att hvarje boktryckare skall af sina tryckalster aflämna friexemplar till K. Biblioteket och de båda Universitetsbiblioteken. Nu är förhållandet det, att nottryck på grund af det vanligaste sättet för dess framställning (kopparstick, litografiskt tryck etc.) i öfvervägande grad icke varit att hänföra till egentligt boktryck, hvarför någon leveransplikt för dessa alster till de nämnda officiella biblioteken icke ålagt tryckaren. Om och när boktryckare till de nämnda institutionerna öfverlämnat exemplar musikalierna, hvilka reproducerats på nyss angifna sätt, har det skett frivilligt och icke af plikt.

I detta sammanhang bör emellertid påpekas att – efter hvad jag har mig bekant – våra tryckerier (incl. Litografiska anstalter) åtminstone till K. Biblioteket samvetsgrant inlevererat allt väsentligt som tryckts med typer, och sedan åratall tillbaka jämväl sådant som framställts på annat sätt (litografiskt tryck m.m.). Vidare bör det med tacksamhet omnämnas, att våra musikförläggare i stor utsträckning riktat såväl Musikaliska akademien som de förenämnda officiella institutionerna med gåfvor af förlagsartiklar, af hvilka hufvudparten numera är tryckt i utlandet. Tack vare detta förhållande företer musiksamlingarna för de sista årtiondena icke sådana gapande luckor, som exempelvis för tiden före 1870. Enligt uppgift saknas t. ex. K. Biblioteket c:a 33 procent af den äldre svenska musiken i tryck.

För främjande af den spirande inhemska musikforskningen är det uppenbarligen alldeles nödvändigt att söka fullständiga samlingarna af svensk musik ej blott i tryck utan äfven i handskrift. De donationer af noter i tryck och handskrift, musikalska afhandlingar och brevsamlingar, autografer m.m., hvilka Musikaliska akademien ofta har nöjet att emottaga från skilda orter i vårt land gifva berättigad anledning till den förmodan, att afsevärda mängder af inhemska musikalska dokument jämväl från äldre tider ännu stå att rädda.

C.F. Hennerberg

Nya Dagligt Allehanda (NDA) var en konservativ daglig tidning som utgavs i Stockholm 1859–1944 källa: Wikipedia Carl Fredrik Hennerberg, (1871–1932) var musikforskare och organist i Hovförsamlingen. Från 1908 och fram till sin död var han Kungliga Musikaliska Akademiens bibliotekarie. Källa: Wikipedia

Kommentar

Intressant är det som Hennerberg skriver om pliktleveranser av nottryck. Eftersom noter trycktes med metoder som kopparstick och litografiskt tryck betraktade inte tryckerierna det som leveranspliktigt material. Detta är förklaringen till att Kungliga biblioteket inte har en komplett samling av det svenska nottrycket. Musik- och teaterbiblioteket har aldrig varit pliktbibliotek utan har byggt upp sin samling genom köp och donationer.

Annat som är slående är att många utmaningar som gällde för över 100 år sedan gäller än. Hennerberg belyser problemet att ”på den för tjänstgöringen afsedda tiden medhinna allt det arbete, som både utlåningen och den öfriga verksamheten inom biblioteket kräver” samt problemet med magasinstrymmen och säkerhet. Många arbetsuppgifter har tillkommit sedan Hennerbergs tid såsom digitalisering medan annat är sig likt.

Musik- och teaterbiblioteket

Ett högst värdefullt arkiv och bibliotek – även 2021

|| Kerstin Carpvik, överbibliotekarie, Musik- och teaterbiblioteket, text

Vad spännande och intressant det är att läsa Hennerbergs artikel! En tidningsartikel som säkert finns på ett bibliotek eller ett arkiv öppnar historien. Musik- och teaterbiblioteket är än idag ett unikt bibliotek, ett specialbibliotek inom musik och teater.

Hennerbergs ögonblicksbild från 1921 visar att biblioteket på flera plan brottas med samma frågor, då som nu, men perspektivet är förstås annorlunda. Hennerberg pekar på betydelsen av donationer och gåvor. Detta gäller även idag. Att biblioteket får ta emot, tillgängliggöra och beforska arkiv och material efter institutioner, utövare, tonsättare, skådespelare, regissörer med mera gör att kulturarvet lever vidare och bidrar till förståelse både inför framtiden och över det som har varit. Även om bibliotekets samlingar vuxit mycket genom gåvor och donationer, har det under den senare delen av bibliotekets historia arbetats fram en plan gällande inköp och ämnesbestånd. Samlingarna har berikats med teatermaterial, populärmusik, nutida konstmusik och också med ett uttalat genusperspektiv för att få en mer jämställd samling och därmed kunna bidra till ett mer jämställt repertoarval. Under 2020 har biblioteket bland annat fått ta emot två stora donationer inom teaterområdet; från Fria Teatern i Högdalen respektive Orienteatern. Bland senaste årets förvärv märks särskilt Franz Berwalds ”Estrella de Soria” tredje akten (handskrivet partitur) samt

ett brev som Jenny Lind skickade 1847 till Amalia Wichmann, vilket bland annat innehåller en hälsning till Pauline Viardot.

Nya lokaler

Nu efter 250 år är det dags för biblioteket att flytta till nya lokaler och det är många hyllmeter som ska få plats. Bristen på hyllmeter, arbete med ombyggnad och en ständig jakt på ytterligare hyllmeter har pågått ständigt under åren, en vrå där, en förtätning där, digitaliseringar (men oftast sparas ju materialet fysiskt ändå...). Frågan om hur vi bygger samlingen för nutiden men även för framtiden är ständigt aktuell. Det går inte att spara allt. Samtidigt är det som Hennerberg säger ”För främjande av den spirande inhemska musikkonstnären är det uppenbarligen alldeles nödvändigt att söka fullständiga samlingarna af svensk musik ej blott i tryck

“ “ Frågan om hur vi bygger samlingen för nutiden men även för framtiden är ständigt aktuell

utan äfven i handskrift. De donationer af noter i tryck och handskrift, musikaliska afhandlingar och brefsamlingar, autografer m.m., hvilka Musikaliska akademien ofta har nöjet att emottaga från skilda orter i vårt land gifva berättigad anledning till den förmodan, att

afsevärda mängder af inhemska musikaliska dokument jämväl från äldre tider ännu stå att rädda”. Det är förstås önskvärdt att biblioteket ska omfatta allt som är värdefullt inom musik- och teaterområdet. Det blir en ständig balansgång mellan hyllmeter och bevarande. Samtidigt är det också viktigt att samlingen speglar det kulturliv som finns idag och att den känns angelägen för människor i vårt samhälle.

Musikens år

Biblioteket ska inte bara flytta, vi ska också fira bibliotekets 250-årsjubileum 2021; ett firande av ”Musikens år 2021” tillsammans med bland andra Kungliga Musikaliska Akademien. Temat för biblioteket är ”hur låter samlingarna?” och klingande exempel ur notskatten har spelats in för att sedan bli en serie med musik och intervjuer som kommer att publiceras löpande på webben under hela 2021.

Olika samarbeten

Hennerberg talar inte så mycket om samarbete men för dagens bibliotek är samarbete en stor och viktig del av arbetet. Just nu arbetar vi med ett specifikt katalogiseringsprojekt inom ramen för projektet Frihetstidens musik som är ett digitaliserings- och databasprojekt med syftet att tillgängliggöra samlingar med musikhandskrifter från den svenska frihetstiden (1718–72) och skapa en forskningsdatabas med detaljerad information. Musikhandskrifterna finns

vid universitetsbiblioteket i Lund och Uppsala och Musik- och teaterbiblioteket. Projektet finansieras av Riksbankens jubileumsfond. Projektet innebär katalogisering och digitalisering av musikhandskrifter ur tre samlingar: Roman-samlingen, Hallardt-samlingen och Utile Dulci-samlingen. ”Skapande av högkvalitativ metadata är en mycket viktig del i digitaliseringsprocessen när den utförs för forskningsändamål”, påpekade Sjökvist och Cöllen i en artikel i Biblioteksbladet (5/2020). Och det är precis det som görs i projektet; skapande av metadata med lång hållbarhet. Biblioteket är än så länge det enda bibliotek i Sverige som katalogiserar musikhandskrifter i det nationella bibliotekssystemet Libris XL. I projektet har nu hela Roman-samlingen (cirka 180 poster) och delar av Hallardtsamlingen (cirka 140 poster) katalogiserats. Detta är ett arbete som tar tid. Hallardt- och Utile Dulci-samlingarna har splittrats vilket kan göra det svårt att lokalisera materialet och det är inte alltid enkelt att säkerställa att en handskrift verkligen ingår i Hallardt-samlingen då namnteckning eller annat kännetecken ofta saknas. Samtidigt är det en fantastisk uppgift för en musikbibliotekarie att arbeta med noter som Johan Helmich Roman själv komponerat: att räkna stämmor och

tänka på hur de delades ut till musiker i hovkapellet, att se tecken från tidigare bibliotekarier som handskats med materialet och få vara en del av en lång kedja inom musikens kulturarv.

Ett annat samarbete har vi tillsammans med Kungliga biblioteket (KB) där vi arbetar med att förbättra och utveckla Libris XL. Biblioteket deltar i Libris användargrupp samt gruppen för arbete gällande katalogisering av noter och audiovisuellt material samt med kontinuerliga tester och utvärderingar. Biblioteket har tillsammans med KB anordnat en nationell kurs i katalogisering i Libris XL. Under året har biblioteket också arbetat med att utveckla Metadatabyrån som innehåller nationell praxis och anvisningar inom metadata och katalogisering.

Andra jämförelser

I artikeln från 1921 sägs att ”utlåningen stigit oerhört”. Tyvärr kan vi inte säga detsamma för 2020 men utlåningen har ändå under de senare åren legat på en jämn nivå (33 171 hemlån under 2019) men om vi jämför med 1979 års siffror så ligger vi i lä: 176 649 hemlån! (det måste dock tilläggas att år 1979 räknades varje enskild stämma som ett lån och så räknar vi inte idag).

Bibliotekets öppettider har varierat under åren, 1921 var det endast öppet 10 timmar/vecka medan det under 90-talet var öppet både på lördagar och på kvällstid.

Pandemin under 2020 har förstås även präglat biblioteket och dagarna med ordinarie öppethållande har varit få. Att använda digitala verktyg har nu verkligen blivit vardag. Vi välkomnar användare till digitala studiebesök, vi digitaliserar allt mer material och genom filmklipp får allmänheten följa med in i samlingen och ta del av intressant kuriosa, såsom bland annat tidstypiskt klotter i orkesterstämmorna i Wagners Tannhäuser ur Kungliga Operans historiska notsamling.

Samtidigt finns en saknad efter det fysiska biblioteksrummet: teaterstudenter som sitter på golvet och läser pjäsmanus, forskare som studerar unika rariteter och utbyter erfarenheter, frågorna vid lånedisken – allt som bidrar till mötet med oss själva och kulturarvet.

Vi ser fram emot att välkomna er alla till Tegeluddsvägen 100 i höst! Tillsammans får vi fortsätta lyfta musiken, teatern och dansen, genom kulturarvet och genom nutiden.

KONGL. MUSIKALISKA AKADEMIEN.

NYBRO
KAJEN
11

Nybrokajen 11
lördag kl 3

EN HELT NY
KONSERTSERIE

BLÅSARSYMFONIKERN
KAMMARMUSIK N11
FAMILJELÖRDAGA
EARLY MUSIC LIVE

lansmusiken.n

Notated Music in an Online Environment

||| Pia Shekhter, Biblioteket för musik och dramatik vid Göteborgs universitetsbibliotek, text

Tisdag 15 december hade IAML anordnat en paneldiskussion på Zoom med temat *Notated Music in an Online Environment*. Klockan var 15.00 i Göteborg, men eftersom det fanns deltagare från hela världen satt vissa kollegor uppe mitt i natten och andra hade precis ätit frukost. Till min stora glädje hade mötet lockat 150 åhörare, varav tio från Sverige.

Panelen bestod av representanter från två leverantörer av digitala noter, nkoda och BabelScores samt det anrika musikförlaget Henle, som nyligen har lanserat en app. Två musikbibliotekarier satt också med i panelen och bidrog med våra perspektiv på ämnet.

Diskussionen inleddes med korta presentationer av alla medverkande. De hade i förväg fått frågan ”How do you see the future of music publishing and

distribution in relation to various individual and institutional groups?” att utgå ifrån. Man hade fått stränga order om att hålla sig till detta ämne och inte ta tillfället i akt att göra reklam för sina respektive produkter, vilket jag tycker respekterades. Därefter följde en längre frågestund där åhörarna vände sig till någon specifik paneldeltagare eller hela panelen. Det fanns helt klart ett uppdamt behov av att diskutera ämnet för chatten formligen exploderade av frågor och synpunkter. Det är inte att undra på med tanke på att saken rör själva kärnan i vår verksamhet. Jag passade på att ställa den provocativa frågan om paneldeltagarna trodde att vår yrkeskår skulle bli obsolet i framtiden. Samtliga bedyrade att så inte blir fallet och jag tror att det

“ “ På en musikhögskola tillkommer dessutom den viktiga pedagogiska uppgiften att förklara skillnaden mellan bra och dåliga utgåvor

var ärligt menat. Representanten från Henle blev riktigt uppbragd och utbrast: Nonsens! Det kommer fortsatta vara viktigt att anskaffa, dokumentera, tillhandahålla och bevara noter samt att

guida våra användare bland det stora utbudet noter, såväl tryckta som digitala. På en musikhögskola tillkommer dessutom den viktiga pedagogiska uppgiften att förklara skillnaden mellan bra och dåliga utgåvor. Vi kan också medverka till att föra fram mindre kända repertoar, inte minst av tonsättare från underrepresenterade grupper. Våra onlinekataloger är utmärkta redskap för att synliggöra musiken!

Henle

G. Henle Verlag

För egen del tyckte jag att Norbert Gertsch från Henle var mest intressant att lyssna på. Henle-appen med digitala noter ger onekligen nya möjligheter. Henleförlaget har länge varit känt för sina pålitliga Urtextutgåvor. I de digitala notutgåvorna finns de textkritiska kommentarerna länkade till den aktuella platsen i notbilden och inte, som vanligt är, samlade i slutet. En annan fantastisk funktion för kammarmusiker är möjligheten att klicka på en plats i stämman och få fram hela partituret till verket. De digitala noterna har också alternativa fingersättningar och kadenser. Nor-

bert Gertsch talade varmt om det praktiska i att musiker och dirigenter kan göra personliga anteckningar i noterna som sedan sparas separat, medan originalnoterna är fortsatt rena. Man kan också dela sina anteckningar med andra. En stor fördel för orkesterbibliotekarier är möjligheten att spara olika dirigenters anteckningar i samma partitur till nästa gång musiken ska framföras. Andra fördelar är att man inte behöver vänta på notleveranser och att man slipper släpa på tunga noter. En nackdel är att Henle-appen kräver tillgång till läsplattor, vilket vi inte kan kräva att våra studenter har. Dessutom blir ju repertoaren begränsad till Henles utgåvor, även om dessa håller mycket god kvalitet och utgivningen omfattar en stor repertoar. Norbert Gertsch snuddade avslutningsvis vid artificiell intelligens, men slog fast att han inte trodde att utvecklingen kommer att gå speciellt fort. Och han var övertygad om att tryckta och digitala noter kommer existera sida vid sida i framtiden.

Nkoda

Representanten från nkoda var också noga med att poängtera att tryckta och digitala noter kommer leva sida vid sida i framtiden. Nkodas digitala bibliotek innehåller inte bara klassisk musik från olika förlag utan även folkmusik, jazz och rock. Majoriteten av materialet är copyrightskyddat. Varje månad växer databasen med mellan 500 och 1000

verk. Ett initiativ värt att uppmärksamma är erbjudandet av översättningar till Brailleskrift utan kostnad. Nkoda har haft ett stort genomslag de senaste åren och bland abonnenterna finns i huvudsak högre musikutbildningar och orkestrar. Finesser som att kunna göra egna anteckningar i noterna, spara dem och dela dem med andra finns även här.

BabelScores

Jag var annars särskilt nyfiken på BabelScores eftersom Göteborgs universitetsbibliotek precis har tecknat ett abonnemang på databasen, som har tillkommit för att sprida kunskap om nykomponerad musik. I BabelScores kan man studera musiken och ladda ned noterna. Det finns även ljudande exempel i vissa fall. Man arbetar aktivt med curatorisk verksamhet och förmedlar kontaktuppgifter till medverkande kompositörer. Till min förvåning hanterar man också hyresmaterial. Tanken är att skapa en demokratisk plattform där kompositörer utanför länder med en stark musikförläggartradition (som Italien, Tyskland och Frankrike) har samma chans att synas. Man vill föra fram musik med andra rötter än den västerländska, till exempel från Latinamerika, Asien och Afrika, för att därigenom stimulera till och underlätta ett kreativt utbyte av idéer. Initiativet till BabelScores togs av en grupp kompositionsstudenter vid Conservatoire de Paris och produkten lanserades 2010. Jag hoppas att man lyckas med sin mission nu när många

musikinformationscentraler tråkigt nog har fått krympande resurser eller har lagts ned helt och hållet.

Som ett komplement till leverantörerna gjorde två av IAML:s medlemmar utmärkta presentationer från ett bibliotekarieperspektiv, Jane Gottlieb och Claire Kidwell. Bägge arbetar vid framstående institutioner för högre musikutbildning: Juilliard School i New York respektive Trinity Laban Conservatoire of Music and Dance i London.

Jag var tacksam över att Claire tog upp ett återkommande problem, nämligen att noter man önskar beställa ofta enbart erbjuds som nedladdningsbara pdf:er enbart. Detta gäller inte minst nyskriven musik där tonsättarna ofta väljer att själva publicera sina alster på nätet. Sannolikt har de aldrig reflekterat över bibliotekens betydelse när det gäller att göra musiken känd och tillgänglig (också för framtiden). Självpubliceringen är förstås inte alltid självvald. Det är inte lätt att få förlagen intresserade av att ge ut nykomponerad musik – i synnerhet inte av okända tonsättare. Claire, som är expert på copyright, kom också in på upphovsrättsliga frågor. Vad biblioteken får göra med de nedladdade noterna är inte självklart. Det är tidskrävande att förhandla med förlag, distributörer och tonsättare i varje enskilt fall. Därför har hon och några andra engelska kollegor tagit initiativet till ett gemensamt dokument där alla är välkomna att bidra: bit.ly/3uTplzd

Fortbildningsdag i Finland

Den 16 april hålls en fortbildningsdag för bibliotekarier i Vasa, Finland. Kommunens regionala forum – Regionalt utveck-

lingsuppdrag har bjudit in SMBF för att berätta om vad som händer på den svenska musikbiblioteksfronten men också internationellt. Pia Shekhter och

Gunnel Jönsson deltar. Även bibliotek från Danmark och Finland kommer att medverka.

IAML Online Congress 2021

IAML Online Congress 2021 kommer att äga rum via Zoom-plattformen 26–30 juli. Programmet kommer att vara en blandning av presentationer och postersessioner, paneldiskussioner och *social hours*, samt generalförsamlingen och andra branchmöten. Sessioner kommer att planeras så att det är möjligt för medlemmar i alla delar av världen att delta under veckans gång.

Presentationer som tar upp frågor av aktuellt yrkesmässigt intresse, inklud-

sive (men inte begränsat till) effekten av covid-19-pandemin, användarnas och allmänhetens engagemang, utbildning, digital humaniora, musikodning, frågor om mångfald och inkludering och upphovsrätt kan nu skickas in till programkommittén. Förslag som syftar till att uppmuntra till diskussion och interaktion uppmuntras särskilt. Förslagen kan lämnas här: iaml.info/call-for-papers

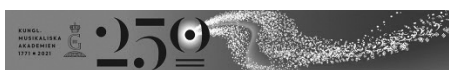
Posterpresentationer ska var korta presentationer på cirka 5 minuter och följs

av frågor och allmän diskussion. Posterförslagen lämnas här: iaml.info/call-for-posters. Deadline är onsdag 31 mars 2021.

Årets kongress görs i samarbete med Digital Libraries for Musicology (DLfM) conference, som hålls 28–30 juli. En gemensam IAML/DLfM-session planeras till fredag den 30 juli.

Det preliminära programmet kommer att vara tillgängligt senast den 1 juni 2021.

Kungliga Musikaliska akademien 250 år

Kungliga Musikaliska akademien firar sitt 250-årsjubileum med en minnesbok och på hemsidan kan man följa alla aktiviteter:

Jubileum 2021 - Kungliga Musikaliska Akademien bit.ly/3kEYPoK

Se även:

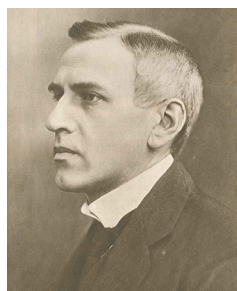
Kungliga Musikaliska akademien – Jubileumskalender, Kalendarium – Kungliga Musikaliska Akademien musakad.se

Musikaliska akademiens stora sal
(foto: Stockholmskällan)

Andra jubileer 2021 – som vi återkommer till

Wilhelm Stenhammar 1871–1927

Den 7 februari 2021 är det 150 år sedan Wilhelm Stenhammar föddes. Det kommer att firas på många sätt i Sverige och runt om i världen.

MEN ...med tanke på den pandemi som pågår kommer många aktiviteter flyttas fram från februari till hösten 2021.

Läs mer: Jubileumsåret 2021, aktiviteter | Wilhelm Stenhammar-sällskapet stenhammarsallskapet.com

Christina Nilsson 1843–1921

År 2021 är det 100 år sedan Christina Nilsson dog och vi ser med glädje fram emot att få hedra hennes minne med stora evenemang och musikaliska upplevelser under hela

hösten i Växjö.

Christinagatan 2–4 september 2021
Hyllningskonsert 10 oktober 2021 i Växjö Konserthus
Minneskonsert 21 november 2021 i Växjö Domkyrka
Läs mer: christinanylssonsallskapet.se

Ingvar Lidholm

1921–2017

Ingvar Lidholms arkiv finns på Musik- och teaterbiblioteket. Egna verk i autograf, transparanger, tryck,

Boktips

||| Evabritt Selén, musikbibliotekarie, Sveriges Radio, text

DIANE MEUR

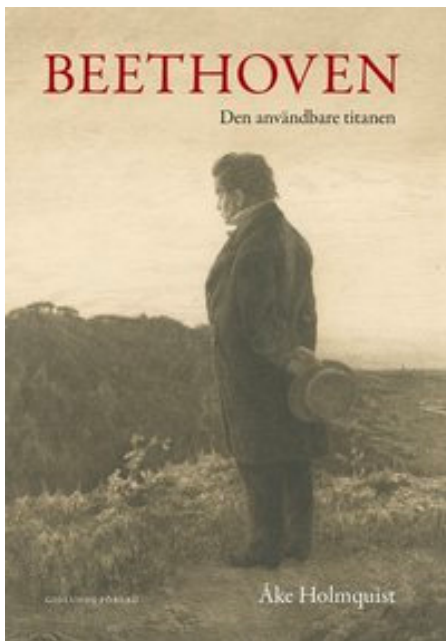
Mendelssohn- kartan

EKSTRÖM & GARAY

Denna gång har jag valt att koncentrera mig på fyra tegelstenar med en sammanlagd summa på över 2000 sidor. Gemensamt för dessa böcker är att de inte i första hand behandlar en person eller verksamhet utan i stället ägnar sig åt sammanhang, inspirationer, influenser och vad som fortgår utifrån grunden än i dag.

Det ska väl i detta sammanhang också sägas att jag har verkligen inte läst var- enda sida, men har däremot försökt att hitta böckernas kärna och tagit del av innehållet. Jag vet att jag kommer att ägna dem mer uppmärksamhet framöver.

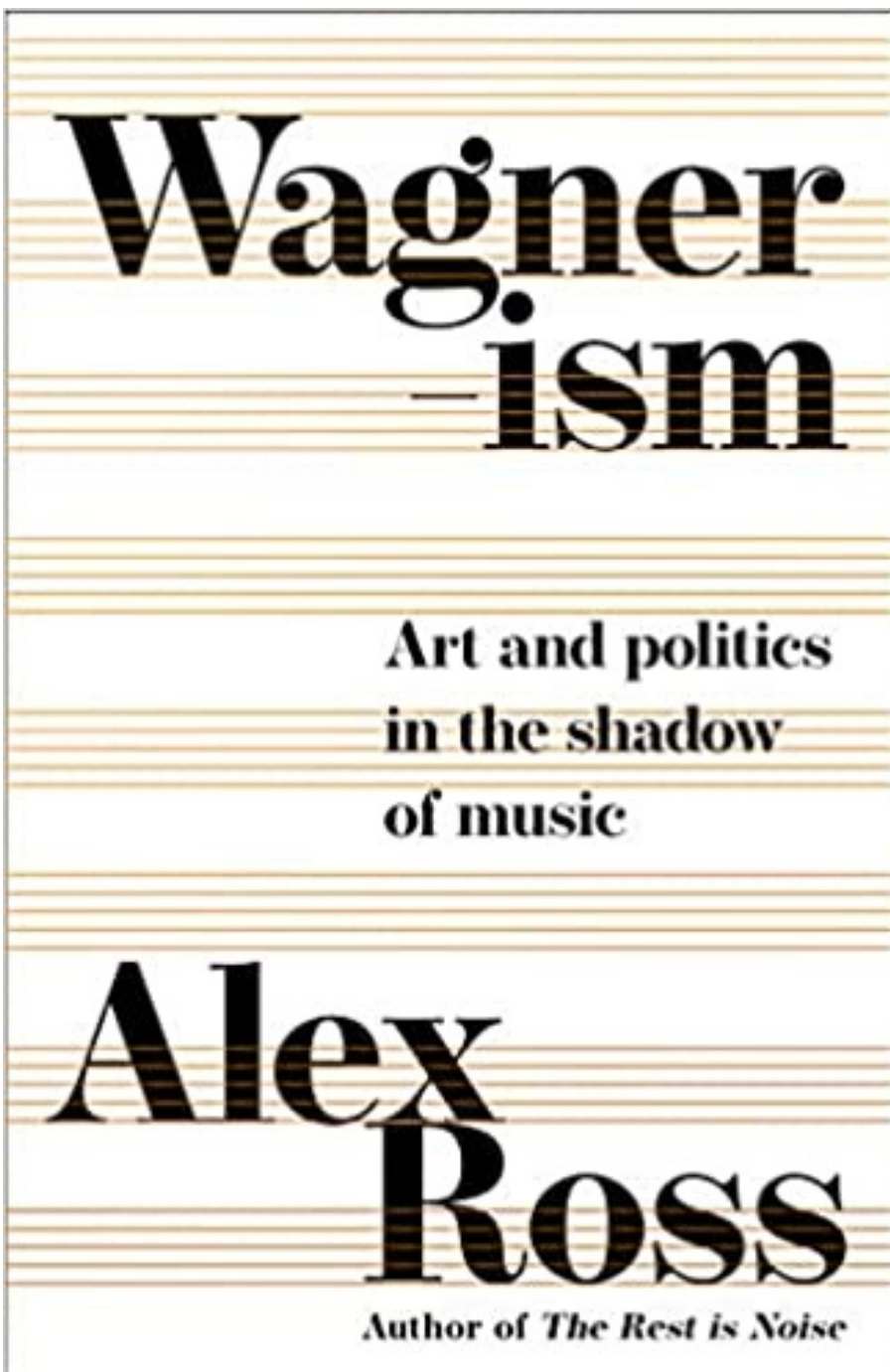
Först i boktraven plockar jag fram *Mendelssohnkartan* av författaren Diane Meur. Hon hade en tanke att utforska relationen far-son som genier. Detta projekt svällde ut till att omfatta en släktkrönika med 765 personer. Det tar avstamp med Felix Mendelssohn (1809–1847) och dennes farfar, filosofen Moses Mendelssohn (1729–1786) och däremellan Abraham Mendelssohn (1776–1835, bankir i Berlin. Far till Moses var Mendel som verkade som skriftlärare i den judiska församlingen i Dessau. År 1761 börjar Moses att underteckna sina brev med Moses Mendelssohn och därmed får släktträdet med namnet Mendelssohn roten för att etablera sig. Staden Berlin kom att bli centrum för denna klans liv och leverne. Mycket av bokens innehåll är författarens egna funderingar och reflektioner ofta med litterära association-

er. Ju mer boken nystar i familjehistoria desto mer står det klart att detta blir en historisk roman, en samhällskildring där krig och förföljelser är vanliga, en angelägen släktrönika, en välskriven och egensinnig dramadokumentär i ett rasande tempo och med en stark vilja att bjuda in oss läsare till denna värld. En utmaning som ger läsaren belöning.

I *Beethoven – Den användbare titanen* har Åke Holmquist placerat fenomenet Beethoven i olika sammanhang, där man anpassat tolkningar för egna syften, kunnat dra fördelar av, eller helt enkelt förknippas med Beethoven. Allt för att kunna använda dennes musik för olika ändamål och även i propaganda. I förör-

det skriver ÅH ”den här boken handlar om hur Beethoven tidigt efter sin bortgång fångades in av politiska krafter... men också om Beethovens politiska hållning och ställningstaganden samt om värderingen av de källor som finns till hands”. Åke Holmquist har ett livslångt förhållande till Beethoven, 1961, då han var 18 år vann han tiotusenkronorsfrågan i ämnet Beethoven, 2011 utkom han med boken *Beethoven – biografien*. En veritabel tegelsten på 974 sidor, och nu då vi firar Beethoven 250 år kommer 579 sidor om vad eftervärlden använt titanen till. Några av kapitlen behandlar ämnen som: Bröderna Habsburg; Napoleon – Joseph II återuppstånden?; att umgås med adeln; Richard Wagners

“ “ Alla vill ha en bit av den store titanen – så jag tror inte att sista kapitlet

om Beethoven, som en användbar tonsättare, är skrivet

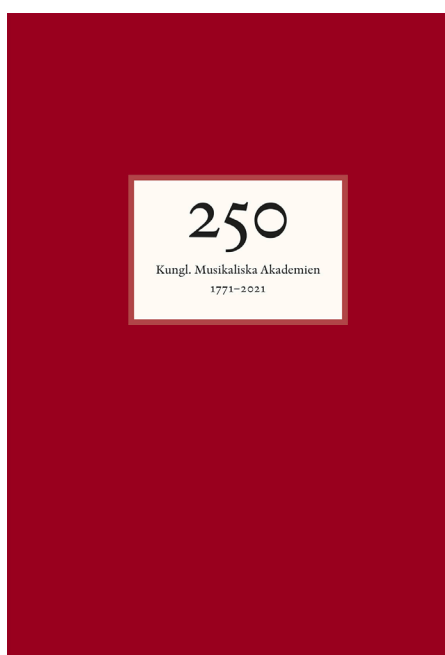
Beethoven... Det går att läsa hur Beethoven år 1822 blev invald som ledamot i Kungliga Musikaliska Akademien, om Richard Wagners vällfärd till Wien för att försöka få till ett möte med mästaren och presentera några kompositioner, hur Beethoven med sin musik skulle förena 1930-talets Tyskland. Senare, efter andra världskrigets slut får Beethoven både representera det tredje rikets tyske musiker samt, å den andra sidan, den revolutionära och demokratiska kämpen och så sent som 1985 beslutar EU att använda slutkören ur symfoni nr 9 ”An die Freude” som EU-hymn. Alla vill ha en bit av den store titanen – så jag tror inte att sista kapitlet om Beethoven, som en användbar tonsättare, är skrivet. Med tanke på att många konsertinstitutioner inte kunde fira Beethoven som planerat år 2020, skulle jag nog tänka mig att man vill ta igen det under kommande säsonger så det kommer säkerligen att bli mycket Beethoven framöver, i olika syften och tolkningar.

Nästa bok är skriven av musikkritikern

Alex Ross: *Wagnerism – art and politics in the shadow of music*. För några år sedan (2008) gav samme författare ut boken *The rest is noise: listening to the twentieth century*. Där analyserar han 1900-talets musik. Alltifrån tolvton, minimalism, filmmusik med mera. Den boken blev mycket omskriven och är ett standardverk numera. Eftersom Alex Ross är knuten till USA och The New Yorker så har hans bok om wagnerism många utgångspunkter från ett amerikanskt perspektiv, vilket ger många nya och intressanta ingångar. En sådan är att wagnerföreställningar räddade Metropolitanoperan under början av 1900-talet, cirka 50 % av föreställningarna var wagneroperor och det faktumet att över en miljon tyskar flydde till USA i mitten av 1800-talet. Wagner själv övervägde att flytta till Minnesota. I ett kapitel nämnt "Brünnhildes klippa" analyseras författaren Willa Cather (1873–1947) Lite förenklat kan hon kallas för USA:s Selma Lagerlöf. Detta gjorde mig extra intresserad och inspirerade till att söka efter skrifter av Cather, Hon har skrivit många böcker med musikaliska teman inte minst boken *The song of the lark* (1915).

Den handlar om wagnersångerskan Thea Kronborg, där förebilden är den svensknorska sopranen Olive Fremstad, verksam på bland annat Metropolitanoperan. Vad som framgår av bokens kapitelindelning är att det alltid har funnits motståndare till wagnerismen och att följarna har varit lika kraftfulla. Liksom i fallet med Beethoven har ideologier och åsikter kunnat användas för flera sidor av samma problem. Allt från smått (reklam för livsmedel) till stort (politiska ideologier) avhandlas. I det

sista kapitlet "The wound. Wagnerism after 1945" kommer en hel del att blicka åt filmmusik, men Alex Ross analyserar även flera uppsättningar av *Ringens* och sätter in dem i samtida sammanhang. Begreppet wagnerism, hävdar Ross, myntades redan 1861 i Paris i samband med en uppsättning av Tannhäuser. Där gällde diskussionen Wagners dubbelhet gällande det heliga och det världsliga i operan och det delade parisoperans publik i två läger. Så Wagner kommer allt framgent att både förena och separera oss musikälskare, men jag anser att det är musiken som står främst och så länge diskussionen hålls vid liv – så länge har vi också Wagner aktuell.

Som slutlig och sammanfattande länk till de tre ovanstående böckerna har jag plockat fram en jubileumsskrift: *250 Kungl. Musikaliska Akademien 1771–2021*.

Det visar sig att en bättre avslutning

på denna bokanmälan knappast kunde finnas. De tre tyska tonsättarna som nämnts ovan blev alla invalda som utländska ledamöter: Beethoven 1822, Mendelssohn 1845 och Wagner 1876. Akademiens roll i sin samtid har sett olika ut, men som det är idag kräver omgivningen och samhället att den tydliggör, tillgängliggör och visar på ryggrad.

Boken önskar att vända sig till en bred målgrupp och med sitt upplägg borde det lyckas. Mattias Lundberg ger historik på cirka 100 sidor, en välmatad och tydlig text om verksamhet och vägval. Därefter följer sex essäer med olika inriktningar: Erik Wallrup: *Grundstenar till en akademi*; Märta Ramsten; *Ett utvidgat konstmusikaliskt fält*; Hanna Enefalk: *Om kvinnorna i Musikaliska Akademien*; Boel Lindberg: *God musik till alla*; Bengt Holmstrand: *När Musikhögskolan skildes från Akademien*; Gunnar Bucht: *En ledamots minnen och reflektioner*. Slutligen avrundas skriften av Torbjörn Eriksson som sammanställt tio anekdoter. Jag tycker att de har lyckats väl med att kombinera storhet med folklighet, genom att ha flera skribenter kan också fler aspekter belysas. Inom vårt skrå, musikbibliotekariens, måste jag framhålla projektet Levande Musikarv. Ett ovärderligt initiativ som gör vardagen så mycket enklare och bättre. Tonsättarbiografier, verkförteckningar (om än oftast ej fullständiga), notgävor att trycka ut, även hela orkesterverk. Så har dessa 250 år förvaltats och i lagom tempo förändrats för att vi idag ska kunna känna att verksamheten verkligen har ett tydligt och viktigt arbete även i vår tid.

Summary in English

- Nicolai Gedda – a new archive based on the world famous Swedish tenor Nicolai Gedda's musical estate.
- Report by Pia Shekhter from the webinar "Notated Music in an Online Environment".

- The Royal Swedish Academy and the Music- and Theatre Library of Sweden celebrate their 250 year Anniversary.
- When the library celebrated 150 years - how the press presented that moment.

- Evabritt Selén on four new books.

SVENSKA
MUSIKBIBLIOTEKS-
FÖRENINGEN

Svenska musikbiblioteksföreningens årsmöte 18 mars 2021
kl. 13:00-ca 15:30, Zoom

FÖREDRAGNINGSLISTA

1. Mötets öppnande
2. Val av ordförande för mötet
3. Val av sekreterare för mötet
4. Fråga om mötets behöriga utlysande
5. Godkännande av föredragningslistan
6. Val av två justeringspersoner
7. Föregående årsmötesprotokoll
8. Styrelsens verksamhetsberättelse
9. Kassörens rapport
10. Revisorernas berättelse
11. Fråga om styrelsens ansvarsfrihet
12. Val av styrelseordförande - *utgår: val av ny ordförande görs 2022*
13. Val av övriga styrelseledamöter
14. Val av revisorer
15. Val av valberedning
16. Fastställande av medlemsavgiften
17. Musikbiblioteksnytt
18. Övriga ärenden
 - Kommande verksamhet
 - Rapport från IAML:s president Pia Shekhter
19. Mötets avslutande

Efter årsmötesförhandlingarna får vi höra två intressanta presentationer:

ca 14:00

Mattias Lundberg, professor i Musikvetenskap, Uppsala & medlem av Kungl. Musikaliska akademien, ger en personlig redogörelse över Kungl. Musikaliska akademiens & Musikaliska akademiens biblioteks 250 års jubileum.

ca 14:45

Östen Hedin, långvarig medlem i SMBF berättar om sin yrkesverksamhet på Kungliga biblioteket när han nu efter 40 år går i pension.